

הצעות חוק וחוקים מפלים בישראל

אוקטובר 2012

הבחירות לכנסת ה-18 בפברואר 2009 העלו את אחת הקואליציות הימניות ביותר בתולדות ישראל. מיד לאחר שנכנסו לתפקידם החלו חברי הכנסת להציף את בית המחוקקים בהצעות חוק המופנות – ישירות או בעקיפין – נגד אזרחים הערבים, הפלסטינים בשטחים הכבושים והפליטים הפלסטינים. באמצעות הצעות חוק וחוקים אלה, שממשיכים לעלות בתכיפות, חברי הכנסת מנסים לנשל את האזרחים הערבים מאדמותיהם ולהדיר אותם מנכסיהם; להפוך את אזרחותם מזכות יסוד להטבה על תנאי; לפגוע ביכולתם וביכולת של נציגיהם בכנסת להשתתף בחיים הפוליטיים במדינה; להפוך פעולות פוליטיות או ביטויים פוליטיים המטילים ספק באופיה היהודי או הצינוני של ישראל לעבירות פליליות; ולתת לאזרחים היהודים עדיפות בהקצאת משאבי המדינה, באופן המרחיב את הפערים החברתיים והכלכליים בין אזרחי המדינה.

חלק מן החקיקה הזאת נועדה לסכל, לעקוף או להפוך פסקי דין של בג"ץ שסיפקו לאזרחים הערבים הגנה או פיצוי מצד החוק. עוד מגמה חקיקתית חדשה היא השימוש שעושה המדינה בהקצאת משאבים כדי להגביל זכויות חוקתיות (למשל, על ידי קציוץ התמיכה הממשלתית בתוכניות או בארגונים על בסיס פוליטי או אידיאולוגי). המדיניות המפלה כלפי האזרחים הערבים איננה חדשה וימיה כימי מדינת ישראל; עם זאת, בזמן כהונתה של הממשלה הנוכחית עוגנו רבות מהתופעות הללו בחקיקה.

מסמך זה מכיל רשימה של 31 חוקים חדשים והצעות חוק המונחים עתה על שולחן הכנסת, המפלים את בני המיעוט הערבי בישראל, מאיימים על זכויותיהם כאזרחי המדינה ובכמה מקרים פוגעים בזכויות של הפלסטינים תושבי השטחים. המסמך גם מתעד סדרה של הצעות חוק שנועדו להגביל במידה ניכרת את פעולותיהם של ארגוני זכויות אדם ולצמצם את המימון שהם מקבלים מממשלות זרות, חקיקה שתפגע במיוחד לארגוני זכויות אדם ערביים. מסמך זה אינו מתיימר לפרט את כל החקיקה המפלה ו/או הגזענית התלויה ועומדת כעת בכנסת. הוא מפרט את עיקר הצעות החוק, כולל את אלו שאושרו על ידי ועדת השרים לחקיקה.

גל החקיקה הנוכחי, החונק את חופש הביטוי ואת חופש ההתאגדות ויוצר אפליה על בסיס שייכות לאומית הוא, למרבה הצער, השתקפות של השיח הציבורי והפוליטי בישראל, הרואה בפלסטינים אזרחי ישראל ובנציגיהם בכנסת איום על אופיה של המדינה ואף על קיומה. לכך מתלווה סדרה של אישומים פליליים וצעדי ענישה נגד חברי כנסת ערבים. עדאלה עוקב מקרוב אחרי התפתחויות מדאיגות אלו, והגיש לבג"ץ עתירות רבות שבהן טען כי חוקים אלה אינם חוקתיים.

קרקע ותכנון

חוקים חדשים

1. תיקון מס' 7 (התשס"ט-2009) לחוק מינהל מקרקעי ישראל, תש"ך-1960

החוק, שאושר בכנסת ב-10 באוגוסט 2009, ממסד הפרטה נרחבת של קרקעות. רוב הקרקעות שבבעלותם של פליטים פלסטינים ושל עקורים פנימיים (המוחזקות כיום בבעלות המדינה ומוגדרות "רכוש נפקדים"), חלק מהקרקעות של כפרים ערביים שנהרסו ופונו וקרקעות שהופקעו מאזרחים ערבים יכולות להימכר על פי חוק ובעליהן לא יוכלו לתבוע פיצויים בעתיד. קרקעות אלה, ששטחן הכולל הוא 800 אלף דונם, כוללות רכוש של פליטים המצוי כיום בערים מעורבות או קרקעות שעברו פיתוח שסומנו לפיתוח בתוכניות מתאר. החוק גם מעניק משקל מכריע לנציגי קק"ל במועצת רשות המקרקעין, גוף חדש שהוקם על פי חוק זה, שיבוא במקומו של מינהל מקרקעי ישראל, המנהל 93% מאדמות המדינה.¹

[נייר עמדה](#) | [נוסח החוק](#)

2. תיקון מס' 3 (2010) לפקודת המקרקעין (רכישה לצורכי ציבור), 1943

חוק זה, שנחקק בתקופת המנדט הבריטי, מאפשר לשר האוצר להפקיע קרקעות ל"צורכי ציבור". המדינה עשתה שימוש נרחב בחוק זה, יחד עם חוקים אחרים כמו חוק רכישת מקרקעין, התשי"ג-1953, וחוק נכסי נפקדים, התשי"ו-1950, כדי להפקיע קרקעות פלסטיניות. התיקון החדש, שאושר בכנסת ב-15 בפברואר 2010, מאשר את בעלות המדינה באדמות שהופקעו על פי חוק זה, גם במקרים שבהם אדמות אלה לא שימשו לצורך שלשמו הופקעו. התיקון מאפשר למדינה לא להשתמש באדמה המופקעת לצורך המקורי שלשמו הופקעה במשך 17 שנה ומונע מבעלי הקרקע את האפשרות לדרוש את החזרת הקרקע המופקעת שלא שימשה לצורך שלשמו הופקעה גם אם זו הועברה לצד שלישי, או אם עברו למעלה מ-25 שנה מאז ההפקעה. התיקון מעניק לשר האוצר סמכויות רחבות יותר להפקיע קרקעות "לצורכי ציבור". לפי החוק, צורכי ציבור כוללים הקמת יישובים ופיתוחם. החוק גם מאפשר לשר האוצר להכריז על צורכי ציבור חדשים. החוק החדש נועד למנוע מאזרחי ישראל הערבים הגשת תביעות בדרישה להחזיר להם קרקע שהופקעה: למעלה מ-25 שנים חלפו מאז הופקעו הרוב המכריע של הקרקעות בבעלות פלסטינית וחלקות גדולות הועברו לצדדים שלישיים ובהם מוסדות ציוניים כמו קק"ל. החוק עוקף את פסק הדין של בג"ץ בתיק קרסיק², שחייב את הרשויות להחזיר אדמה מופקעת שלא שימשה לצורך המקורי שלשמו הופקעה.

[הודעה לעיתונות](#) | [נוסח החוק](#)

3. תיקון מס' 4 (2010) לחוק הרשות לפיתוח הנגב, התשנ"א-1991: יישובי בודדים

"יישובי בודדים" הם כלי שבאמצעותו המדינה מקצה למשפחות יהודיות שטחים של מאות ולפעמים אלפי דונמים לשימושן הבלעדי. כך נשארות קרקעות אלה מחוץ להישג ידם של הערבים אזרחי ישראל בנגב. בנגב

¹ עדאלה הגיש עתירה זו לבג"ץ ב-2004, בדרישה לבטל מדיניות של מינהל מקרקעי ישראל, המאפשרת למינהל לשווק ולהקצות אדמות בבעלות קק"ל במכרזים הפתוחים רק ליהודים. ראו בג"ץ 9205/04, עדאלה נ' מינהל מקרקעי ישראל נאח' (תיק תלוי ועומד).

² בג"ץ 2390/96, קרסיק נגד מדינת ישראל (החלטה מפברואר 2001).

יש כ-60 יישובי בודדים, שהשטח הכולל שבבעלותם עולה על 81 אלף דונם. רבים מיישובי הבודדים הוקמו ללא היתר ובניגוד לחוקי התכנון. התיקון, שאושר ביולי 2010, יוצר מנגנון משפטי המאפשר להכיר בכל יישובי הבודדים בנגב ומקנה לרשות לפיתוח הנגב את הסמכות להמליץ למינהל מקרקעי ישראל על הקצאת אדמות ליישובי בודדים. התיקון עבר בעקבות פסיקה של בג"ץ מיוני 2010, שאיפשרה הכרה ביישובי בודדים בנגב שהם חלק מתוכנית "דרך היין". פסיקת בית המשפט ניתנה בעתירה שהגישו עדאלה, עמותת במקום והפורום לדו-קיום בנגב ב-2006³ נגד תוכנית דרך היין. בעוד שהתיקון נותן מעמד רשמי ליישובי הבודדים, המחוברים לכל השירותים הבסיסיים מרגע היווסדם, תושבי הכפרים הלא-מוכרים בנגב, כולם אזרחי ישראל, חיים בלי השירותים הבסיסיים ביותר, לרבות מי שתייה נקיים. בפסק דינו לא התייחס בית המשפט לטיעוני העותרים בנוגע לאי-שוויון בחלוקת הקרקעות בנגב ולאפליית הכפרים הלא-מוכרים, הטבועים בתוכנית.

[הודעה לעיתונות](#) | [נוסח החוק](#) (עמ' 591-593)

4. חוק ועדות הקבלה

חוק ועדות הקבלה, שאושר ב-22 במרס 2011, מעגן בחקיקה את פעילותן של "ועדות הקבלה" הפועלות ב-475 יישובים כפריים ויישובים קהילתיים (שבהם מתגוררות עד 400 משפחות) שנבנו על "אדמות מדינה", בעיקר בנגב ובגליל. החוק מותיר לוועדות הקבלה, גופים הבוחרים מועמדים לרכישת יחידות דיור ומגרשים לבנייה, שיקול דעת מלא בנוגע לקבלת מועמדים או דחייתם. בוועדות, המונות חמישה חברים, יש נציג מטעם הסוכנות היהודית או ההסתדרות הציונית – ישויות ממשלתיות למחצה המצהירות בגלוי כי הן פועלות באופן בלעדי לטובת העם היהודי. בעוד אחד מסעיפי החוק מדגיש את החובה לכבד את הזכות לשוויון ולמנוע אפליה, החוק מאפשר לוועדות לדחות מועמד ש"אינו מתאים לחיי חברה בקהילה" או להחליט על דחייה בגלל "חוסר התאמה למרקם החברתי-תרבותי של היישוב הקהילתי", ובכך נותן לגיטימציה להדרתן של קבוצות שלמות, כולל האזרחים הערבים. מינהל מקרקעי ישראל קבע קריטריון שרירותי ומדיר – "התאמה חברתית" – כדי לעקוף את ההחלטה התקדימית של בג"ץ בפסק הדין בעניין קעדאן משנת 2000,⁴ שבו קבע בית המשפט שהשימוש שעושה המדינה בסוכנות היהודית כדי להדיר ערבים מאדמות מפלה אותם על בסיס לאומי. החוק גם מסמיך ועדות קבלה לאמץ קריטריונים שקובעים יישובים בעצמם, על סמך "מאפיינים ייחודיים". סמכות זאת ניתנת גם ליישובים קהילתיים שהגדירו את עצמם בעלי "חזון ציוני".

במרס 2011 הגישו עדאלה והאגודה לזכויות האזרח עתירות לבג"ץ, שבהן דרשו לבטל את החוק.⁵ בתגובה שהגיש לבית המשפט בינואר 2012 ביקש היועץ המשפטי לממשלה לדחות את העתירות, בטענה שהן מקדמיות ותיאורטיות, מכיוון ששום ועדת קבלה עדיין לא השתמשה בחוק כדי לדחות מועמד שביקש להתקבל ליישוב קהילתי. היועץ המשפטי הוסיף שהחוק מאפשר ליישובים לבחון את מידת ההתאמה של מועמדים לחיי הקהילה ואת יכולתם להשתלב במרקם החברתי-התרבותי הקיים של היישוב (כל היישובים הם יהודיים). המדינה טענה גם שהחוק אוסר על הדרה על בסיס גזע, דת, מגדר או לאום. היועץ המשפטי לממשלה מציג

³ ראו בג"ץ 2817/06, עדאלה ואח' נגד המועצה הארצית לתכנון ובנייה ואח' (פסק דין ניתן ב-15 ביוני 2010). למידע נוסף ראו כאן.

⁴ בג"ץ 6698/95, עאדל קעדאן נגד מינהל מקרקעי ישראל. פסק דין מ-8 במרס 2000.

⁵ בג"ץ 2504/11, עדאלה ואח' נגד הכנסת ואח' (תיק תלוי ועומד). הדיון הבא בתיק נקבע ל-6.12.2012. עדאלה ייצג את בני הזוג זבידאת בעתירה אחרת שהוגשה ב-2007, בהתנגדות למדיניותן של ועדות הקבלה ואופן פעולתן. משפ' זבידאת ביקשו להתקבל למגורים ביישוב רקפת, אך ועדת הקבלה דחתה אותם בנימוק המשפיל של "חוסר התאמה חברתית". בספטמבר 2011, אחרי החלטה שקיבל מינהל מקרקעי ישראל, הורה בג"ץ ליישוב רקפת לקבל את בני הזוג. ראו בג"ץ 8036/07, פאתנה אבריק זבידאת ואח' נגד מינהל מקרקעי ישראל. לפרטים נוספים ראו כאן.

עמדה בעייתית, מכיוון שהיא מצדיקה אפליה של אנשים המבקשים לגור באחד מהיישובים הקהילתיים הרבים, המהווים 46% מכל היישובים בישראל ו-65% מהיישובים הכפריים, וכולם הוקמו על אדמות ציבור. החוק יוביל באופן בלתי נמנע לאפליה של אזרחים ערבים ולהדרה של קבוצות שוליים אחרות, כמו הומואים, בעלי מגבלות, משפחות חד-הוריות ומזרחים. דיון בעתירה בבית המשפט העליון נקבע ליום 4 בדצמבר 2012.

[הודעה לעיתונות 1](#) | [הודעה לעיתונות 2](#) | [נתונים](#) | [נוסח החוק](#) (עמ' 683-686)

5. חוק מקרקעי ישראל (תיקון מס' 3), התשע"א-2011

החוק, שערב ב-5 באפריל 2011, מונע מכל אדם או איגוד (פרטי או ציבורי) למכור אדמה או להשכיר נכס לתקופה העולה על חמש שנים, להעביר או להוריש זכויות בעלות פרטיות בישראל למי שמוגדרים כ"זרים". לפי החוק, זר הוא כל אדם שאינו תושב ישראל או אזרח ישראל, או אינו יהודי – הזכאי אוטומטית לעלות לישראל לפי חוק השבות. החוק קובע כי פליטים פלסטינים – הבעלים המקוריים של הקרקע, שלפי החוק הבינלאומי זכאים לחזור לאדמתם או לקבל את רכושם – הם "זרים", כמו כל אדם שאינו בעל מעמד של אזרח או תושב בישראל, מלבד יהודים. בעבר החוק הישראלי ראה בפליטים הפלסטינים "נפקדים". ישראל לקחה חסות על קניינם ועל זכויות הקניין שלהם בתור "אפוטרופוס", שישמור על זכויותיהם עד למציאת פתרון פוליטי לסכסוך בין ישראל לפלסטינים.⁶

[נוסח החוק](#) (עמ' 754-756)

הצעות חוק תלויות ועומדות

6. תזכיר חוק הסדרת התיישבות הבדווים בנגב, התשע"ב-2012 ("תוכנית פראוור")

הצעת "חוק תוכנית פראוור" הוגשה ב-3 בינואר 2012, בעקבות אישור הדו"ח שהגישה הוועדה שמינתה הממשלה להסדרת התיישבות הבדווים בנגב, המוכרת בכינוי "ועדת פראוור". אם תאושר הצעת החוק, יפונו בכפייה עשרות אלפי ערבים בדווים אזרחי ישראל מבתיהם ומאדמותיהם בכפרים הלא-מוכרים בנגב. כמה מהכפרים האלה קיימים עוד מלפני הקמת המדינה; כפרים אחרים הוקמו לאחר שהממשל הצבאי, שהערבים אזרחי ישראל היו נתונים לשליטתו ב-18 השנים לאחר הקמת מדינת ישראל, הורה על עקירה ויישוב מחדש של תושביהם. האזרחים הבדווים שייפגעו מהצעת החוק ירוכזו בעיירות בתכנון ממשלתי שאין הולמות את אורח חייהם, ויקבלו פיצוי עלוב. הצעת החוק כוללת שלושה מרכיבים עיקריים: היא קובעת את תנאי הזכאות להגשת תביעות בעלות ולקבלת פיצויים, ולו מינימליים, על קרקעות; היא משרטטת קווים לתכנון התיישבות קבע ערבית בדווית באזור מסומן ומוגבל בנגב; והיא מפרטת תוכנית לפיתוח חברתי-כלכלי של העיירות הבדוויות הקיימות, כדי שיוכלו לקלוט את האוכלוסייה המפונה; והיא קובעת מהן הדרישות להגשת תביעות בעלות על הקרקע ומה הפיצוי הזעום עליהן. לאחר פרסום הצעת החוק, יזמה הממשלה פרק זמן לשימוע, בניהולו של השר בני בגין. עדאלה והאגודה לזכויות האזרח הגישו הסתייגויות מהצעת החוק באפריל 2012.

[הצעת החוק](#) | [הודעה לעיתונות](#) | [סקירה כללית](#)

⁶ לפרשנות על החוק, ראו מאמרן של עורכות הדין חנין נעמנה וסוהאד בשארה מעדאלה, "חוק הארץ המובטחת", הירחון האלקטרוני של עדאלה, גיליון מס' 82, מאי 2011.

זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות

חוקים חדשים

7. חוק היעילות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית ל-2009-2010), התשס"ט-2009

א. אזורי עדיפות לאומית

פרק אחד של החוק מתייחס ל"אזורי עדיפות לאומית". הוא מקנה לממשלה שיקול דעת גורף לסווג יישובים, כפרים ואף אזורים שלמים כאזורי עדיפות לאומית ולהקצות להם משאבים ניכרים מתקציב המדינה ללא צורך לקבוע לכך קריטריונים, בסתירה לפסק דין תקדימי של בג"ץ מ-2006,⁷ שבו קבע בית המשפט כי החלטת ממשלה מ-1998 שסיווגה 553 יישובים יהודיים ורק ארבעה כפרים ערביים קטנים כאזורי עדיפות לאומית א' בתחום החינוך היתה בלתי חוקתית. ב-20 ביוני 2010, לאחר ארבע שנים שבהן המדינה לא יישמה את פסק הדין והתקיימו דיונים נוספים בבית המשפט, הגיש עדאלה עתירה חדשה וכן בקשה לביזיון בית המשפט נגד ראש הממשלה, מכיוון שהממשלה לא יישמה את פסק הדין וכתוצאה מכך נמשכת אפלייתם של הערבים אזרחי ישראל. בפברואר 2011 דחה בג"ץ את העתירה לאחר שפרקליטות המדינה הודיעה כי הממשלה אינה מיישמת עוד את ההחלטה שבית המשפט פסל ושהחוק החדש לא האריך את תוקפה.⁸

[הודעה לעיתונות](#) | [בקשה לביזיון בית המשפט](#) | [נוסח החוק](#) (עמ' 261-264)

ב. חיסונים וקיציבאות ילדים

סעיף אחר של החוק קובע כי ילדים שאינם מקבלים חיסונים לפי תוכנית משרד הבריאות לא יוכלו להמשיך לקבל מהמדינה תמיכה כספית באמצעות קיציבאות ילדים. תנאי זה פוגע בעיקר בילדים ערבים בדוויים בנגב, שרבים מהם אינם מקבלים חיסונים בשל היעדר גישה לשיירותי בריאות בכפריהם. לפיכך, התנאי שנוסף לחוק מפלה אותם על בסיס שייכותם הלאומית. משרד הבריאות סגר לאחרונה תחנות טיפת חלב שפעלו בשלושה יישובים בדוויים, שבהן ילדים יכלו לקבל את החיסונים, ושב ופתח אותן רק לאחר שעדאלה פנה לבג"ץ.⁹ ב-7 באוקטובר 2010 הגשנו עתירה לבג"ץ בדרישה לבטל את התיקון לחוק, שנכנס לתוקף ב-15 בדצמבר 2010.¹⁰

[הודעה לעיתונות](#) | [העתירה](#) | [נוסח החוק](#) (עמ' 211-215)

8. חוק לשלילת תשלומים מחבר הכנסת ומחבר הכנסת לשעבר בשל עבירה, התשע"א-2011

בפברואר 2011 אישרה הכנסת את חוק שלילת תשלומים מחבר הכנסת ומחבר הכנסת לשעבר בשל עבירה, התשע"א-2011. לפי חוק זה, הכנסת יכולה לעכב תשלום שכר וגמלאות לחבר כנסת בפועל או לחבר כנסת לשעבר, אם היועץ המשפטי לממשלה קבע שהם חשודים בעבירה או אם הורשעו בעבירה שהעונש עליה הוא

⁷ בג"ץ 2773/98 ובג"ץ 11163/03, ועדת המעקב העליונה של הערבים בישראל נגד ראש הממשלה. פסק הדין ניתן בפברואר 2006. [העתירה](#) הוגשה על ידי עדאלה.

⁸ בג"ץ 4788/10, ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נגד ראש ממשלת ישראל. ראו [הודעה לעיתונות](#), פברואר 2011.

⁹ בג"ץ 10054/09, ודאד אל-הוואשלה ואח' נגד משרד הבריאות. ראו גם [הודעה לעיתונות](#) מנובמבר 2011.

¹⁰ בג"ץ 7245/10, עדאלה נגד שר הרווחה (תיק תלוי ועומד).

לפחות עשר שנות מאסר, ושאנם מתייצבים לחקירה פלילית או למשפט, גם אם הסיבה לכך היא שהייה מחוץ לגבולות המדינה. העבירה המיוחסת לחבר הכנסת אמורה להתבצע בתקופה שבה היה חבר כנסת. הצעת החוק עלתה בעקבות יציאתו לגלות של חבר הכנסת לשעבר ד"ר עזמי בשארה (לשעבר יו"ר בל"ד), שעזב את ישראל במרס 2007 לאחר שהמשטרה הודיעה כי הוא חשוד בהעברת מידע לחיזבאללה במלחמת לבנון השנייה. המדינה לא הצביעה על ראייה ברורה כלשהי נגד ד"ר בשארה. אם יש נגדו ראיות, הן נשמרות בחשאי ולא הוגש נגדו כתב אישום. עובדות אלה מצביעות על אופיה השרירותי של הצעת החוק; אפילו חברי כנסת שנגדם אין ראיות ברורות יכולים להיפגע ולאבד את גמלתם.

[נוסח החוק](#)

9. חוק קליטת חיילים משוחררים, התשנ"ד-1994 (תיקון מס' 12), 2010

לפי החוק החדש, שאושר ביולי 2010, כל סטודנט הרשום באוניברסיטה או במכללה, שהשלים את שירותו הצבאי והוא תושב "אזור עדיפות לאומית" כמו הנגב, הגליל או ההתנחלויות הלא-חוקיות בגדה המערבית, יהיה זכאי לקבל "חבילת פיצויים". חבילה זו כוללת שכר לימוד מלא לשנת הלימודים הראשונה; שנה של לימודים קדם-אקדמיים; והטבות נוספות בתחומים כמו דיור לסטודנטים. חבילת ההטבות מרחיקה לכת הרבה יותר ומוסיפה להטבות הניכרות בלימודים שמוענקות לחיילים משוחררים בישראל. כידוע, ערבים פלסטינים אזרחי ישראל פטורים משירות צבאי ולפיכך הם מנועים מלקבל את ההטבות שהמדינה מעניקה לחיילים משוחררים וסובלים מאפליה בגלל שייכותם הלאומית. החוק החדש הולך בעקבות תיקון לחוק קליטת חיילים משוחררים מ-2008, המעגן בחוק את השימוש בשירות הצבאי כקריטריון לקביעת זכאותם של סטודנטים למגורים במעונות בכל מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל ומקנה למוסדות אלה שיקול דעת נרחב להעניק הטבות כלכליות נוספות לחיילים משוחררים, ללא קשר להטבות הניתנות להם לפי חוקים אחרים.¹¹ כמה הצעות חוק אחרות, שלפיהן קבלת הטבות שונות תותנה בהשלמה של שירות צבאי או שירות לאומי, עדיין עומדות לדין בכנסת.¹²

[הודעה לעיתונות](#) | [נייר עמדה](#) | [נוסח החוק](#) (עמ' 604-606)

הצעות חוק תלויות ועומדות

10. הצעת חוק זכויות למשרתים בשירות צבאי או לאומי (2010)

לפי ההצעה, שעברה בקריאה טרומית בכנסת ב-5 ביולי 2010,¹³ יחידים ששירתו שירות צבאי או שירות לאומי יקבלו הטבות נוספות. הטבות אלה רחבות יותר בהיקפן מאלה שניתנו לפי חוק קליטת חיילים משוחררים (תיקון מס' 7 ותיקון מס' 12), התש"ע-2010. הצעת החוק מתייחסת לכמה הטבות, ובהן תשלום שכר לימוד

¹¹ התיקון אושר בעקבות פסיקה תקדימית של בית המשפט המחוזי בחיפה, שקיבל את עתירת עדאלה בשם סטודנטיות ערביות שלמדו באוניברסיטת חיפה. בית המשפט קבע שהשימוש בשירות הצבאי כקריטריון לקביעת זכאותם של סטודנטים לחדר במעונות מפלה לרעה את הסטודנטים הערבים. בעתירה נטען כי האוניברסיטה אינה מוסמכת להוסיף הטבות לחיילים משוחררים, מעבר להטבות המוענקות להם לפי חוק קליטת חיילים משוחררים. ע"א 217/05, **נעאמנה ואח' נ'** **אוניברסיטת חיפה**. פסק הדין ניתן באוגוסט 2006.

¹² ראו עדאלה והאגודה הערבית לזכויות האזרח, **עדכון לאיחוד האירופי**, 4 ביוני 2009.

¹³ הצעת חוק מס' פ/2405/18.

במוסדות להשכלה גבוהה, הזכות לתעסוקה והזכות לקנות רכוש או אדמה. לדוגמה, לפי הצעת החוק אדם ששירת בצבא יהיה זכאי לתמיכה כלכלית כדי לסייע לו לכסות את שכר הלימוד במוסד להשכלה גבוהה. אדם כזה יהיה פטור מתשלומים למדינה בשנה הראשונה שאחרי השחרור משירות צבאי או אזרחי. חיילים משוחררים או אנשים ששירתו בשירות לאומי יקבלו גם סיוע בקניית דירה ראשונה. בנוסף, אם ההצעה תתקבל, היא תאפשר הקצאת מגרשים ודירות לחיילים לשעבר. על פי החקיקה הזאת, ההטבות שהוזכרו לעיל יתבססו על ההנחה שהשירות הצבאי או השירות הלאומי הם ביטוי של נאמנות למדינה. הערבים אזרחי ישראל מודרים מהטבות אלה, מכיוון שרובם המכריע פטורים משירות צבאי מסיבות היסטוריות ופוליטיות.

[הצעת החוק](#) | [דו"ח לאו"ם](#) (אנגלית)

11. הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון – אפליה מתקנת), התש"ע-2009

לפי הצעת החוק, שעברה בכנסת בקריאה טרומית ב-26 בינואר 2011, אנשים ששירתו בצבא או בשירות לאומי יקבלו עדיפות בקבלה למשרות בשירות המדינה. בהצעת החוק נכתב כי אם שני מועמדים בעלי כישורים זהים מתמודדים על משרה בשירות המדינה, אך אחד מהם שירת בצבא או בשירות לאומי אזרחי והאחר לא, תינתן עדיפות למועמד הראשון בלי קשר לשאלה אם תפקידו בשירות הצבאי או האזרחי היה רלבנטי למשרה המוצעת. הצעת החוק מעניקה הטבות נוספות לחיילים משוחררים, בניגוד לסעיף 15א(א) לחוק שירות המדינה (מינויים), התש"ט-1959 (תיקון משנת 2000), הקובע כי כל משרד ממשלתי צריך לוודא כי המיעוט הערבי בישראל מקבל ייצוג הולם במשרדו. החוק מפלה את בני המיעוט הערבי, שרובם הגדול אינם משרתים בצבא. הערבים אזרחי ישראל סובלים מתת-ייצוג בשירות המדינה ונדיר מאוד שהם מקודמים לעמדות שבהן מתקבלות הכרעות במשרדי הממשלה.¹⁴ היועץ המשפטי לממשלה הודיע כי הוא מתנגד להצעת החוק.

[הודעה לעיתונות](#) | [מכתב ליועץ המשפטי לממשלה](#) | [הצעת החוק](#)

זכויות אזרחיות ופוליטיות

חוקים חדשים

12. תיקון מס' 6 לחוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות) (התשנ"ד-1994), 2009

החוק, שאושר ב-16 בנובמבר 2009, מעניק לשר הפנים סמכות מוחלטת להכריז על דחייה של הבחירות הראשונות למועצה אזורית לאחר הקמתה לתקופה בלתי מוגבלת. בעבר קבע החוק שיש לקיים בחירות בתוך ארבע שנים מהקמתה של מועצה אזורית חדשה. הכנסת אישרה את החוק זמן קצר לפני מועד הבחירות המתוכנן במועצה האזורית אבו בסמה, שבה נכללים עשרה כפרים ערביים בדוויים בנגב שבהם מתגוררים כ-25 אלף תושבים. המועצה הוקמה לפני יותר משש שנים. כתוצאה מחקיקת החוק לא התקיימו בחירות למועצה האזורית והתושבים אינם זוכים לייצוג ואינם מנהלים את חייהם באופן עצמאי. כיום מנהלת את המועצה האזורית אבו בסמה ועדה ממונה, שרוב חבריה הם ישראלים יהודים שמונו לתפקיד על ידי שר הפנים. ב-27 באפריל 2010 הגישו עדאלה והאגודה לזכויות האזרח בישראל עתירה לבג"ץ בדרישה לבטל את התיקון. העותרים ביקשו מבית המשפט להורות לשר הפנים להודיע על קיום בחירות דמוקרטיות למועצה האזורית ללא דיחוי. הארגונים טענו שהחוק פוגע פגיעה קשה בערכים דמוקרטיים וכי על המדינה מוטלת

¹⁴ ראו [דוח על האי-שוויון](#) (אנגלית).

החובה להבטיח בחירות סדירות, שקופות ודמוקרטיות. בדיון שהיה בפברואר 2011 הורה בית המשפט העליון לקיים את הבחירות למועצה האזורית אבו בסמה לא יאוחר מ-4 בדצמבר 2010.

באוקטובר 2012, חודשיים לפני הבחירות הצפויות, החליט משרד הפנים לאמץ דוח של ועדת הגבולות של משרד הפנים¹⁵ הקובע כי יש לחלק את מועצת אבו בסמה לשתי מועצות נפרדות. פיצול זה ידחה את הבחירות בעוד כמה שנים.

[הודעה לעיתונות 1](#) | [הודעה לעיתונות 2](#) | [נוסח החוק](#) | [העתירה](#) | [החלטה מיום 9.2.2011](#)

13. תיקון מס' 10 לחוק האזרחות (ביטול אזרחות בשל הרשעה בעבירה), התשע"א-2011

החוק, שהתקבל ב-28 במרס 2011, מאפשר לבתי משפט לשלול את אזרחותם של מי שהורשעו בבגידה, בריגול, בסיוע לאויב בשעת מלחמה ובפעולות טרור כפי שהן מוגדרות בחוק איסור מימון טרור, התשס"ה-2005, אם שר הפנים ביקש מהם לעשות כך על פי פסק דין פלילי שניתן. אפשר לבטל אזרחותו של אדם רק אם הנאשם הוא בעל אזרחות כפולה או אם הוא מתגורר מחוץ לישראל (במקרה כזה החוק מניח שהאדם האמור הוא בעל אזרחות כפולה). אם האדם אינו בעל אזרחות כפולה ואינו מתגורר בחו"ל, יינתן לו או לה מעמד של תושבות בישראל במקום האזרחות. זהו מעמד נחות, שהזכות להשתתפות פוליטית של המחזיקים בו מוגבלת מאוד. ב-26 באוקטובר 2010 שלח עדאלה מכתב ליו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה בכנסת וביקש ממנו לא לתמוך בהצעת החוק. עדאלה טען שהמסלול הלגיטימי להתמודדות עם עבירות מסוג זה הוא המסלול הפלילי ושהצעת החוק היא חלק מסדרה של חוקים והצעות חוק המכוונים נגד האזרחים הערבים, בניסיון להפוך את אזרחותם לאזרחות על-תנאי, ברוח הסיסמה הימנית הקיצונית "אין נאמנות, אין אזרחות". התיקון החדש הזה בא בעקבות תיקון שהוכנס לחוק האזרחות ב-2008, שלפיו אפשר להפקיע את אזרחותו של אדם בנימוק של "הפרת אמונים או חוסר נאמנות למדינה"¹⁶. הפקעת האזרחות היא אחד הצעדים הקיצוניים ביותר העומדים לרשותן של מדינות. צעד זה עלול להביא לענישה אכזרית ולא מידתית, בעיקר אם הוא ננקט נגד קבוצה מסוימת של אזרחים.

[הודעה לעיתונות](#) | [החוק](#)

14. תיקון מס' 40 לחוק יסודות התקציב (חוק הנכבה)

"חוק הנכבה", שהתקבל ב-22 במרס 2011, מסמיך את שר האוצר לצמצם את המימון או התמיכה שמעניקה המדינה למוסד או לארגון, אם זה מקיים פעילות אשר דוחה את קיומה של ישראל כ"מדינה יהודית ודמוקרטית" או "מציין את יום העצמאות או את יום הקמת המדינה כיום אבל". באופן מסורתי, הפלסטינים מציינים את יום העצמאות כיום אבל לאומי ומקיימים באותו מועד אירועי זיכרון. החוק פוגע בזכויותיהם, מצמצם את חופש הביטוי שלהם והוא יגרום נזק משמעותי למוסדות חינוך וארגוני תרבות ויגביר עוד יותר את האפליה נגדם. החוק גם עשוי לפגוע פגיעה ממשית בעקרון השוויון ובזכותם של האזרחים הערבים לשמר את ההיסטוריה שלהם ואת תרבותם. החוק שולל מהאזרחים הערבים את הזכות לציין את הנכבה, שהיא חלק

¹⁵ ראו תאבת אבו ראס, "עתידה של המועצה האזורית אבו בסמה ומדיניות חלוקת המרחב בנגב". ירחון עדאלה האלקטרוני מס' 97, אוקטובר 2012.

¹⁶ ראו למשל תיקון מס' 9 (סמכות להפקיע אזרחות) (2008) לסעיף 11 לחוק האזרחות, התשי"ב-1952. "הפרת אמונים" מוגדרת באופן רחב וכוללת אפילו התאקלמות או השגת מעמד של תושבות זמנית באחת מתשע מדינות ערביות או מוסלמיות ששמן ננקב בחוק וכן ברצועת עזה. החוק מאפשר הפקעת אזרחות גם אם לא הושגה הרשעה פלילית.

בלתי נפרד מההיסטוריה שלהם. ב-4 במאי 2011 הגישו עדאלה, האגודה לזכויות האזרח וקבוצה של הורים לתלמידי בית ספר והורים לבוגרי בית ספר עתירה נגד החוק לבג"ץ. בינואר 2012 דחה בג"ץ את העתירה. בית המשפט קבע כי העתירה היתה מוקדמת מדי, מכיוון שהחוק עדיין לא הופעל נגד מוסד מסוים כלשהו.¹⁷

[הודעה לעיתונות 1](#) | [הודעה לעיתונות 2](#) | [נוסח החוק](#) | [פסק הדין](#)

15. חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, התשע"א-2011

"חוק החרם", שאושר ב-11 ביולי 2011, אוסר על אזרחי ישראל ועל ארגונים ישראליים לפעול לקידום הטלת חרם על מוסדות ישראליים או על התנחלויות ישראליות לא-חוקיות בגדה המערבית. החוק מאפשר להגיש תביעות אזרחיות נגד כל אדם הקורא להטיל חרם, ומייצר "עוולה אזרחית" או נזק חדשים. החוק מאפשר לבטל הקלות מס או זכויות משפטיות והטבות אחרות הניתנות לעמותות ישראליות, וכן למוסדות אקדמיים, תרבותיים ומדעיים המקבלים מימון מהמדינה, אם הם קוראים להטיל חרם על ישראל או מעורבים בחרם. בית המשפט יכול לפסוק כי יש לפצות או לחייב בנזיקין כל אדם או מוסד שקורא לחרם, גם אם לא הוכח שבפועל נגרם נזק בגלל החרם. יתרה מזו, החוק קובע כי אפשר לבטל הטבות שהמדינה נותנת לעסקים ישראליים, אם יכריזו בפומבי שלא יקנו חומרי גלם או סחורות שמיוצרות בשטחים הכבושים. באופן זה החוק מצמצם במידה ניכרת את חופש הביטוי ופוגע בהתנגדות פוליטית לא אלימה לכיבוש.¹⁸ במרס 2012 הגישו עדאלה והאגודה לזכויות האזרח עתירה לבג"ץ לביטול החוק מטעם ארגוני זכויות אדם מובילים בישראל וארגונים פלסטיניים הנפגעים מהחוק.¹⁹ הדיון הקרוב בתיק נקבע ל-5 בדצמבר 2012.

[הודעה לעיתונות 1](#) | [הודעה לעיתונות 2](#) | [נוסח החוק](#) | [העתירה](#)

16. חוק הפסקת הליכים ומחיקת רישומים בעניין תוכנית ההתנתקות, התש"ע-2010

"חוק החנינה", שאושר בכנסת ב-15 בינואר 2010, פוטר מעונש כל אדם שהורשע בדין בגלל התנגדות להתנתקות מעזה ב-2005, אם לא נגזר עליו עונש מאסר. החוק הרחיב את החנינה המוקדמת שהעניק היועץ המשפטי לממשלה, אשר הפסיק את ההליכים שנקטו נגד אנשים שהועמדו לדין בפעם הראשונה בגלל עבירות לא משמעותיות. לפי החוק יבוטלו כתבי אישום ויימחקו עבירות מהרישום הפלילי לפי בקשה של הנאשם. החוק מקיים הליכים משפטיים נפרדים לאנשים שהאשמו בהשתתפות בהפגנות נגד תוכנית ההתנתקות ולאנשים שהאשמו בהשתתפות בהפגנות פוליטיות אחרות, ולפיכך הוא יוצר אפליה על בסיס אידיאולוגי, שכן ערבים פלסטינים אזרחי ישראל סובלים התעללות גופנית ומילולית קשה כאשר הם יוצאים

¹⁷ ב-4 במאי 2011 הגישו עדאלה, האגודה לזכויות האזרח והורים שילדיהם לומדים בבית ספר דו-לשוני עתירה לבג"ץ, בדרישה לקבוע ש"חוק הנכבה" הוא לא חוקתי. ראו [הודעה לעיתונות](#) של עדאלה. ראו גם מאמר מאת ע"ד סאוסן זהר מעדאלה, "על איסור לימוד הנכבה במערכת החינוך הערבית בישראל". הירחון האלקטרוני של עדאלה, גיליון מס' 74, אוגוסט/ספטמבר 2010.

¹⁸ במקור כוון החוק נגד ישראלים, הרשות הפלסטינית, פלסטינים, ממשלות ואזרחים זרים וביקש להטיל סנקציות כלכליות, וקנסות כבדים ואיסורי כניסה נגד תומכים בפעולות למען חרם על ישראל. אולם כאשר החוק עבר בקריאה ראשונה בכנסת ב-14 ביולי 2010 בוטל האיסור נגד אזרחים זרים וישויות מדיניות זרות ונותר רק האיסור והקנס שיוטל על אזרחים ישראלים ותושבי ישראל.

¹⁹ ראו בג"ץ 2072/12, קואליציית נשים לשלום ואח' נגד שר האוצר ואח'. התיק תלוי ועומד.

להפגנות, בעיקר באירועים הקשורים לעמדותיהם הפוליטיות או האידיאולוגיות.²⁰ ב-13 בפברואר 2012 דחה בג"ץ עתירה לביטול החוק.²¹

[נוסח החוק](#) | [פסק הדין של בג"ץ](#)

הצעות חוק תלויות ועומדות

17. הצעת חוק לתיקון חוק האזרחות, התשי"ב-1952, הכופה שבועת נאמנות על המבקשים להתאזרח (2009)

התיקון המוצע לחוק האזרחות דורש מלא-יהודים המבקשים לקבל אזרחות ישראלית באמצעות תהליך התאזרחות או מאלה המעוניינים להנפיק תעודת זהות בפעם הראשונה (כפי שמחויב לעשות כל אזרח מגיל 16 ומעלה) להישבע שבועת נאמנות לישראל כ"מדינה יהודית, ציונית ודמוקרטית, לסמליה ולערכיה, ולשרת את המדינה בכל דרך שיידרש, בשירות צבאי או בשירות לאומי, כמוגדר על פי חוק". מלים אלה יחליפו את הנוסח הקיים של ההצהרה, "אני מצהיר שאהיה אזרח נאמן למדינת ישראל". הדרישה שאזרחים חדשים יישבעו אמונים לישראל כ"מדינה יהודית ודמוקרטית" מערערת את מעמדם של ערביי ישראל עוד יותר, בהגדירה את ישראל מדינה ליהודים בלבד. חקיקת התיקון עשויה להיות מדרון חלקלק, מכיוון שלפי אין-ספור הצעות חוק אחרות שהוגשו לכנסת, בזמן הקרוב ייתכן שגם חברי כנסת, שרים ופקידים בשירות הציבורי יידרשו להישבע אמונים למדינה יהודית ודמוקרטית.²² ב-7 באוקטובר 2010 שלח עדאלה מכתב לראש הממשלה, ליועץ המשפטי לממשלה ולשר המשפטים, שבו טען כי הצעת החוק מכוננת ספציפית נגד הערבים הפלסטינים אזרחי ישראל, שבני זוגם ה"לא-יהודים" – פלסטינים מהשטחים הכבושים וממדינות ערביות אחרות – הם אלה שעשויים להידרש להישבע אמונים למדינה. הממשלה אישרה את הצעת החוק ב-10 באוקטובר 2010, אבל בשלב זה אין רוב בכנסת לאישור החוק.

[הצעת החוק](#)

זכויות אסירים ועצירים

חוקים חדשים

18. תיקון מס' 2 לחוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירות ביטחון) (הוראת שעה), התש"ע-2010

חוק זה שאושר בכנסת ביום 20 בדצמבר 2010, נועד להרחיב את תוקפן של תקנות מעצר נוקשות ממילא הנוגעות למי שחשודים שביצעו עבירות ביטחון. אף כי במבט ראשון התיקון נראה ניטרלי, בפועל הוא ייושם

²⁰ בג"ץ 1213, איל ניר ואח' נגד דובר הכנסת ואח'. החלטה מיום 23 בפברואר 2012.

²¹ חיים לוינסון, [בג"ץ דחה את העתירה נגד חוק החנינה](#). הארץ, 23.2.2012.

²² ראו למשל התיקון המוצע לחוק יסוד: הממשלה – שבועת אמונים (הצעת חוק מס' 5/18/פ, הוגשה ב-1 באפריל 2009), הקובע כי עם הכניסה לתפקיד יחויבו כל השרים להישבע לישראל כ"מדינה יהודית, ציונית ודמוקרטית" וכן לערכים ולסמלים של המדינה. כיום השרים נדרשים להישבע אמונים רק למדינה. שתי הצעות חוק דומות המבקשות לתקן את חוק יסוד: הכנסת, מציעות לחייב חברי כנסת בשבועת אמונים. הראשונה (הצעת חוק מס' 7/18/פ, הוגשה ב-1 באפריל 2009) דורשת שחברי כנסת יישבעו אמונים למדינה כ"מדינה יהודית, ציונית ודמוקרטית" וכן לערכים ולסמלים של המדינה. השנייה (הצעת חוק מס' 226/18/פ, הוגשה ב-1 באפריל 2009) דורשת מחברי כנסת להישבע אמונים למדינה כ"מדינה יהודית ודמוקרטית". הצעות החוק האלה מטילות מגבלות חמורות על הזכויות של הערבים אזרחי ישראל ועל יכולתם להשתתף בדיון הפוליטי.

בעיקר נגד פלסטינים מעזה ופלסטינים אזרחי ישראל. ההליכים המיוחדים מאפשרים לרשויות אכיפת החוק לא להביא עציר החשוד בעבירות ביטחון לפני שופט במשך 96 שעות לאחר המעצר (לעומת 48 שעות לעצירים אחרים). היא גם מאפשרת לבתי משפט להאריך את מעצרו של חשוד בעבירות אלה עד ל-20 יום בכל פעם (לעומת 15 ימים) ולקיים דיונים להארכת מעצר שלא בנוכחות העציר. בנקודה אחרונה זו, התיקון מנסה לעקוף פסיקה של בג"ץ מפברואר 2010, שביטלה את סעיף 5 לחוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירת ביטחון) (הוראת שעה), התשס"ה-2006,²³ שלפיו אפשר להאריך את מעצרו של חשודים בעבירות ביטחון גם ללא נוכחותם.²⁴ החוק מסיר כמה הגנות משפטיות הניתנות לעצירים, מציב אותם בסיכון גבוה יותר לסבול עינויים והתעללות ולפיכך מגביר את הסבירות שהם יודו הודאת שווא במעשים שלא עשו.²⁵

[הודעה לעיתונות](#) | [נוסח החוק](#) (עמ' 118-120)

19. חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (תיקון מס' 40), התשע"א-2011

חוק חדש זה,²⁶ שאושר בכנסת ב-3 באוגוסט 2011, כולל סעיף גורף ולא חוקתי המאפשר לשירות בתי הסוהר (שב"ס) למנוע מאסירים המעורבים ב"עבירות ביטחון" לפגוש את עורכי דינם, גם אם השב"ס רק חושש שפגישה כזאת עלולה להביא להעברת מידע הנוגע לארגוני טרור. החוק מפלה "אסירים ביטחוניים", שרובם המכריע הם פלסטינים, וכן את עורכי הדין שלהם, שגם הם ברובם פלסטינים. נכון לאוגוסט 2012 ישבו בבתי הכלא הישראליים יותר מ-4,380 אסירים פוליטיים פלסטינים הנחשבים ל"אסירים ביטחוניים".

החוק מתיר לשב"ס למנוע מ"אסירים ביטחוניים" פגישה עם עורכי דינם למשך 96 שעות (בעבר אפשר היה למנוע פגישה עם עורך דין עד ל-24 שעות), עם אפשרות להאריך את התקופה ל-14 יום (החוק הקודם אפשר הארכה עד חמישה ימים) באישור פרקליט המדינה. בית משפט מחוזי יכול להאריך את מניעת המפגש עד לתקופה של שישה חודשים (21 יום עד לאישור החוק). בית המשפט העליון יכול להאריך את תקופת המניעה לזמן בלתי מוגבל לאחר שנה (החוק הקודם קבע כי פיקוח של בית המשפט העליון נדרש לאחר שלושה חודשים). הגבלות גורפות אלה מגבירות עוד יותר את הבידוד של האסירים ומונעות מהם גישה לבתי המשפט וקבלת פיצוי.

[הודעה לעיתונות](#) | [החוק](#)

20. חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 43), התשע"ב-2012

ב-14 במאי 2012 התקבל חוק נוסף לתיקון פקודת בתי הסוהר, המאפשר הטלת מגבלות נוספות על הגישה של "אסירים ביטחוניים" ליועץ משפטי. לפי החוק החדש, נציב שב"ס יכול לקבוע כמה עורכי דין יכולים לבקר אסיר בפרק זמן של שלושה חודשים ולהאריך תקופה זו בשלושה חודשים נוספים באישור היועץ המשפטי לממשלה. החוק גם מאפשר לבית משפט מחוזי להאריך את תקופת האיסור על מפגש עם עורך דין בשישה

²³ התקבל בכנסת כ"הוראת שעה" שהיתה תקפה ל-18 חודשים. תוקפו של החוק הוארך בינואר 2008 בשלוש שנים.

²⁴ בג"ץ 2028/08, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל ואח' נ' שר המשפטים (העתירה נמשכה במרס 2009). למידע נוסף ראו [הודעה לעיתונות](#).

²⁵ ב-21 באוקטובר 2010 שלח עדאלה מכתב לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, בדרישה לדחות את הצעת החוק.

²⁶ בעבר הצעת חוק מס' 558/18, הוגשה ב-10 בינואר 2011.

חודשים בכל פעם, בלי שיוצגו לו ראיות כלשהן נגד האסיר או נג הארגון שאליו הוא משתייך. ב-13 במאי 2012 שלח עדאלה מכתב לחברי הכנסת בדרישה לדחות את הצעת החוק.²⁷

החוק

21. תיקון מס' 6 לחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשע"ב - 2012

חוק זה, שאושר בכנסת ב-4 ביולי 2012, מאריך את תקופת הפטור שנכלל בחוק סדר הדין הפלילי, המאפשר להימנע מתיעוד חקירות של חשודים בעבירות ביטחוניות. כמעט כל "העצורים הביטחוניים" הם פלסטינים מהשטחים או פלסטינים אזרחי ישראל. על פי חוק שהתקבל ב-2002, המשטרה נדרשת לתעד בתיעוד חזותי וקולי חקירות של חשודים בעבירות שהעונש עליהן הוא לפחות עשר שנות מאסר. בחוק נקבע לוח זמנים ליישום הדרגתי. לפי סעיף 17 לחוק, משנת 2008 היו החוקרים מחויבים לתעד חקירות של חשודים ב"עבירות ביטחון". באותה שנה התקבלה בכנסת הוראת שעה²⁸ שהאריכה את הפטור מתיעוד חקירות כאלה עד יולי 2012 – עשר שנים אחרי חקיקת החוק המקורי. כעת, עם אישור התיקון הנ"ל, הפטור הוארך עד יולי 2015. ראוי לציין כי הדרישה לתעד חקירות תיעוד חזותי וקולי חלה על השב"כ והמשטרה.²⁹ ב-21 בדצמבר 2010 הגישו עדאלה, רופאים לזכויות אדם ישראל, אלמיזאן והוועד הציבורי נגד עינויים בישראל עתירה לבג"ץ, שבה דרשו לבטל פטור זה.³⁰

[הודעה לעיתונות | החוק כפי שתוקן בשנת 2008 | נוסח החוק 2012](#)

הצעות חוק תלויות ועומדות

22. "חוקי שליט"

כמה הצעות חוק המונחות כעת על שולחנה של ועדת הכנסת נועדו להחמיר עוד יותר את המגבלות הנוקשות המוטלות על אסירים ביטחוניים פלסטינים הכלואים בבתי כלא ישראליים. כל הצעות החוק עברו בקריאה טרומית במליאת הכנסת והן זוכות לתמיכה איתנה ורחבה בקרב חברי הכנסת. המגבלות הנוספות שהצעות אלה מבקשות להטיל על אסירים ביטחוניים פלסטינים נועדו במקור להגביר את הלחץ המופעל על חמאס לשחרר את החייל גלעד שליט, שהוחזק בשבי הארגון. לאחר שחרורו של שליט בעקבות העסקה לחילופי אסירים באוקטובר 2011, לא ברור מה יעלה בגורלן של הצעות חוק אלה. כל ההצעות עברו בקריאה טרומית בכנסת והן נהנות מתמיכה חזקה ורחבה בקרב חברי הכנסת.

- **הצעת חוק למניעת ביקורים מאסירים – 2009**,³¹ נועדה להטיל איסור גורף על קבלת ביקורים על אסירים המשתייכים לארגון המוגדר ארגון טרור.³²

²⁷ ראו הודעה לעיתונות.

²⁸ תיקון מס' 4 לחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ח-2008.

²⁹ ראו דו"ח משותף שהגישו עדאלה וארגונים אחרים לוועדת האו"ם נגד עינויים: "List of Issues Prior to Reporting by the Committee Against Torture," March 2012: pp. 5-6.

³⁰ בג"ץ 9416/10, עדאלה ואח' נגד המשרד לביטחון הפנים (תיק תלוי ועומד).

³¹ הצעת חוק מס' פ/18/735, עברה בכנסת ברוב של 52 לעומת 10, עם נמנע אחד.

³² לפי הצעת החוק, אסירים אלה יהיו זכאים רק לביקורים של הצלב האדום, וגם אלה רק אחת לשלושה חודשים.

הצעת החוק

- **הצעת חוק הגבלת ביקורים מאסיר ביטחוני – 2010**,³³ מציעה למנוע מכל אסיר השייך לארגון המוגדר ארגון טרור, שמחזיק בשבוי ישראלי, ביקורים בכלא ואת הזכות להתייעץ עם עורך דין.

הצעת החוק

- **הצעת חוק שחרור אסירים וחטופים – 2009**³⁴ קובעת כי אם ארגון המוגדר ארגון טרור מחזיק בשבוי ישראלי ודורש שחרור של אסיר מסוים המוחזק בכלא ישראלי, יש לכלוא אסיר זה "בבידוד מוחלט ולמנוע ממנו כל קשר עם בן אנוש אחר".

- **הצעת חוק כליאת אסירים מבוקשים – 2009**³⁵ קובעת שמכל אסיר ששחרורו מותנה בשחרור של ישראלי המוחזק בשבי על ידי ארגון המוגדר ארגון טרור יישללו זכויות שאפשר להגביל בנימוקים ביטחוניים, אסיר זה יוחזק בבידוד ללא הגבלת זמן ולא יהיה זכאי לשחרור מוקדם או לחנינה. לאחר שאסירים כאלה סיימו את תקופת המאסר שנגזרה עליהם, יש להכריז עליהם כעל עצירים ולהמשיך לכלוא אותם.

הצעת החוק

23. הצעת חוק המאבק בטרור, התשע"א-2011

הצעת חוק נרחבת זו, המחזיקה יותר מ-105 עמודים ובהם סעיפי החוק ודברי הסבר, מאיימת לעגן בחוק הליכים שונים ולאשר הליכים חדשים שבהם נעשה שימוש מפלה נגד פלסטינים תושבי השטחים הכבושים וכן נגד פלסטינים אזרחי ישראל, לכאורה בשם המאבק בטרור. הצעת החוק מבקשת לקבע בחוק הישראלי תקנות חירום רבות שבהן נעשה שימוש כיום, שחלקן קיימות עוד מתקופת המנדט הבריטי, בצעד שיפגע פגיעה משמעותית בזכויותיהם של עצורים החשודים בעבירות ביטחון.³⁶ החוק מפרט אמצעים דרקוניים נוספים שאפשר לנקוט בחקירות של חשודים המואשמים ב"עבירות ביטחון"; מאפשר שימוש נרחב בראיות חסויות בבית המשפט; מגביל את הנגישות של עצורים לביקורת שיפוטית; מחליש את הדרישות להצגת ראיות מטעם התביעה במקרים אלה; מקים עבירות פליליות חדשות, כמו ביטוי פומבי של תמיכה בארגון טרור או הבעת סימפתיה לארגון כזה,³⁷ ומגביר באופן משמעותי את העונשים שאפשר להטיל על נאשמים שהורשעו בעבירות כאלה. יתרה מזו, הצעת החוק מגדירה באופן רחב ומעורפל מהו טרור ומהו ארגון טרור: "חבר בני אדם המבצע מעשה טרור או עבירת טרור חמורה כהגדרתה בסעיף 49, או הפועל במטרה לאפשר או לקדם ביצוע מעשה טרור או עבירה כאמור". משרד המשפטים פרסם את הצעת החוק ב-21 באפריל 2010. היא עברה בקריאה ראשונה בכנסת ב-3 באוגוסט 2011.³⁸

³³ הצעת חוק מס' פ/18/2396, עברה בכנסת ברוב של 51 לעומת 10.

³⁴ הצעת חוק מס' פ/18/829, עברה בכנסת ברוב של 53 לעומת 9.

³⁵ הצעת חוק מס' פ/18/758, עברה בכנסת ברוב של 54 לעומת עשרה, עם נמנע אחד.

³⁶ הרשויות הישראליות מרבות להשתמש בפקודה למניעת טרור, תש"ח-1948 ובחוק איסור מימון טרור, התשס"ד-2004, בהליכים המתייחסים לעבירות ביטחון. לאלה מתווספים תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002 וחוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירת ביטחון) (הוראת שעה), התשס"ו-2006.

³⁷ לפי הצעת החוק, אפשר להטיל עונש של שלוש שנות מאסר על אדם שמניף דגל, מציג סמל או מפרסם סימנה של ארגון טרור.

³⁸ **חוק הטרור: חקיקת חירום לא דמוקרטית הופכת לחקיקה של קבע.** נייר עמדה מטעם האגודה לזכויות האזרח, 2.8.2011.

Adalah The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
عدالة المركز القانوني لحقوق الأقلية العربية في إسرائيل
עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

[הצעת החוק](#)

חופש ההתאגדות

סדרת החוקים שלהלן מנסה לפגוע בחופש הביטוי ובחופש ההתאגדות של עמותות וארגונים בישראל. צרור זה של הצעות חוק עלה בעיקרו בתגובה לטענות שלפיהן העבודה הלגיטימית של ארגונים אלה, הפועלים להגן על זכויותיהם של פלסטינים, היא חלק ממסע הדה-לגיטימציה של ישראל בעקבות פרסום דו"ח גולדסטון בספטמבר 2009.³⁹ בנוסף לחוקים ולהצעות החוק המפורטים להלן, הוגשו שתי הצעות נפרדות להקמת ועדות חקירה פרלמנטריות, כדי לבדוק את מקורות המימון של ארגוני זכויות אדם ואת פעילותם שהועלו בתחילת 2011. בעקבות ביקורת שנמתחה על ההצעות בישראל ובעולם, הודיע נתניהו כי אינו תומך עוד בהקמת ועדות החקירה האלה. ביולי 2011 החליטה הכנסת לבטל את שתי ההצעות.

חוקים חדשים

24. חוק חובת גילוי לגבי מי שנתמך על ידי ישות מדינית זרה, התשע"א-2011 (חוק מימון עמותות)

חוק זה, שעבר בכנסת בפברואר 2011, מציג לעמותות דרישות דיווח ובקרה פולשניות. העמותות נדרשות להגיש ולפרסם דו"חות רבעוניים על כל התרומות שקיבלו מממשלות זרות או מתורמים ציבוריים, כולל דיווח מפורט על כל התחייבות שלהם לתורמים – בכתב או בעל פה. החוק גם קובע כי פרטים אלה יפורסמו באתרי האינטרנט של העמותות, של משרד המשפטים ושל רשם העמותות. התכלית המוצהרת של החוק היא שקיפות, אולם הדרישות הכלולות בו מיותרות מכיון שכל ארגון ללא מטרות רווח בישראל כבר נדרש, לפי החוק הישראלי, למסור פרטים על מקורות המימון שלו ונתונים כלכליים נוספים באתר האינטרנט שלו. ארגונים ללא מטרות רווח נדרשים גם להגיש דו"ח שנתי לממשלה, שבהם עליהם לפרט אם קיבלו תרומות מממשלות זרות.⁴⁰ החוק נועד לפגוע בעמותות ולערער את איתנותן הכלכלית, מכיון שהמגבלות הכלולות בה עלולות לרפות את ידיהן של ממשלות זרות המעוניינות לתרום לארגוני זכויות אדם – העמותות הישראליות המקבלות מימון מממשלות זרות. תנועות ימין וקבוצות מתנחלים, הפועלות בניגוד לנורמות של המשפט הבינלאומי, מקבלות מימון מתורמים פרטיים ולכן לא ייפגעו מהחוק. יתרה מזו, החוק פוטר מעמידה בדרישותיו ארגונים התומכים בישראל, כמו ההסתדרות הציונית, הסוכנות היהודית, קרן היסוד וקק"ל. לכן האפליה היא חלק בלתי נפרד מהחוק. ארגונים פלסטיניים וארגונים המקדמים זכויות של פלסטינים פגיעים במיוחד, מכיון שברוב המקרים אין להם גישה למימון ממקורות ממשלתיים ישראליים והגישה שלהם לקרנות פרטיות מקומיות מוגבלת יחסית.⁴¹

[נייר עמדה \(באנגלית\) | נוסח החוק](#)

³⁹ ראו לדוגמה מכון ראות, **אתגר הדה-לגיטימציה של ישראל, יצירת חומת אש מדינית**. מרס 2010.

⁴⁰ האגודה לזכויות האזרח הזהירה מפני "שימוש לרעה (לכאורה) במנגנוני השקיפות והדיווח לצורך השפעה שלילית על פעילויות חוקיות ולגיטימיות של יחידים, קבוצות או גופים מסוגים שונים ונגד ניצול כלים אלה להטלת הגבלות של מתנגדים פוליטיים או אידיאולוגיים ולהשתקתם". ראו **נייר עמדה של האגודה לזכויות האזרח** המתייחס לחוק, 23 בפברואר 2010.

⁴¹ לפרטים נוספים ראו **JNews, "MKs push for further pressure on human rights groups as restrictive legislation progresses"**. 10 March 2011.

הצעות חוק תלויות ועומדות

25. הצעת חוק הכנסה למוסדות ציבוריים המקבלים תרומה מישות מדינית זרה (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011

הצעת חוק זו, שהוצגה בכנסת ב-30 בנובמבר 2011, משלבת שתי הצעות חוק קודמות המתייחסות למימון עמותות.⁴² הצעת החוק המשולבת עלולה להביא לסגירת עמותות, ובעיקר ארגוני זכויות אדם, באמצעות הטלת מגבלות משמעותיות על הגישה שלהן לקרנות של ממשלות זרות, אם יעדיהן או פעילותן "שוללים את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; מסיתים לגזענות; תומכים במאבק מזוין נגד מדינת ישראל; תומכים בהעמדה לדין של נבחר ציבור וקציני צה"ל בבתי דין לאומיים; קוראים לסירוב לשרת בצבא הישראלי; ו/או תומכים בחרם על מדינת ישראל או אזרחיה".⁴³ הצעת החוק מחלקת את העמותות הרשומות בישראל לשלוש קטגוריות: (1) אלו שעליהן ייאסר לחלוטין לקבל מימון מממשלות זרות (אם רואים בהן "ארגונים פוליטיים"); (2) אלו שאינן נחשבות "ארגונים פוליטיים", אבל אינן מקבלות מימון מממשלת ישראל ועל כן, על פי החוק, עליהן לשלם 45% מס על מימון שמקורו בחו"ל; (3) ואלו שמקבלות מימון מממשלת ישראל (או שקיבלו ממנה מימון בעבר), שיכולות להמשיך לקבל מימון זה. החוק פוגע בחופש ההתאגדות ובחופש הביטוי של ארגוני זכויות אדם בישראל המבקשים להיאבק באפליה ולפעול באמצעים דמוקרטיים לשיפור מצבם הפוליטי, המשפטי והחברתי של הפלסטינים בישראל ו/או לקדם את התפיסה הרואה בישראל מדינה דמוקרטית לכל אזרחיה. הצעת החוק הוקפאה בדצמבר 2011, בעקבות ביקורת בינלאומית קשה שנמתחה עליה.

[הודעה לעיתונות | הצעת החוק](#) | [הצעת החוק של אקוניס](#) | [הצעת החוק של קירשנבאום](#)

26. הצעת חוק העמותות (תיקון – סייגים לרישום ופעילות עמותה) (2010) (חוק סמכות שיפוט אוניברסלית)

הצעת חוק פרטית זו, שהוצגה באפריל 2010, מבקשת להוציא אל מחוץ לחוק עמותות המספקות מידע לזרים או מעורבות בהליכים משפטיים שננקטים בחו"ל נגד פקידי ממשל או קצינים בכירים המואשמים בפשעי מלחמה.⁴⁴ לפי הצעת החוק, לא יירשם ארגון לא ממשלתי אם "יש סיבות סבירות להניח שארגון זה מספק מידע לישויות זרות או שהוא מעורב בהליכים משפטיים בחו"ל נגד פקידי ממשלה ישראלים בכירים או נגד קציני צה"ל, המואשמים בפשעי מלחמה". הצעת החוק מאפשרת גם לסגור עמותה קיימת אם תהיה מעורבת בפעילות מסוג זה. נוסח הצעת החוק מתייחס ישירות לדו"ח גולדסטון, כהצדקה לתנאים המפורטים בה. מכיוון שההצעה מנסה בראש ובראשונה להסתיר מידע או חשדות לעבירות, היא סותרת את הנורמות של המשפט הבינלאומי הפלילי ושל המשפט ההומניטרי הבינלאומי. הצעת החוק מהווה התקפה על ארגוני זכויות אדם ועל כל אדם המתנגד לפשעי מלחמה. ההצעה עדיין לא אושרה על ידי הממשלה.

[הודעה לעיתונות](#) | [הצעת החוק](#)

⁴² הצעת החוק משלבת בין הצעת חוק פ/2917/18 שהגישה ח"כ פאינה קירשנבאום והצעת חוק פ/3346/18 של ח"כ אופיר אקוניס.

⁴³ Jnews, "New bill restricting foreign funding to Israeli NGOs back on agenda." 1 December 2011

⁴⁴ הצעת חוק מס' פ/18/2456.

27. הצעת חוק שמירה על ערכי מדינת ישראל (תיקוני חקיקה) (2009) (הצעת חוק "מדינה יהודית ודמוקרטית")

הצעת חוק פרטית זאת מבקשת להסמיך את רשם העמותות ורשם החברות לסגור עמותות או חברות, אם מטרותיהן או פעולותיהן מנוגדות לתפישה שמדינת ישראל היא "מדינה יהודית ודמוקרטית".⁴⁵ הצעת החוק, שעלתה ב-2009, פוגעת בחופש ההתאגדות ובחופש הביטוי של כל הארגונים הערביים בישראל הפועלים – באמצעים דמוקרטיים – נגד האפליה, לשיפור המעמד הפוליטי, המשפטי והחברתי של הפלסטינים בישראל ולקידום התפיסה של ישראל כמדינה דמוקרטית לכל אזרחיה. הצעת החוק דורשת מהם לבטא את נאמנותם למדינה היהודית ולכן מנסה להגביל את זכויותיו של המיעוט הערבי. יש קווי דמיון בין הצעת החוק לסעיף 7א בחוק יסוד: הכנסת, התשמ"ה-1985, שדורש מכל מפלגה ערבית לא לשלול את קיומה של ישראל כ"מדינה יהודית ודמוקרטית", דרישה לא-דמוקרטית ששימשה את מי שניסו לפסול מפלגות ערביות במערכות הבחירות האחרונות. הצעת החוק נועדה לחתור תחת הפעילות היוזימית של ארגונים ערביים ולהעמיד אותם תחת חקירה אולטרה-לאומית ואידיאולוגית המאיימת על פעילותם הלגיטימית. ועדת השרים לחקיקה החליטה בתחילת נובמבר 2010 לשנות את נוסח הצעת החוק בתיאום עם שר המשפטים.

הצעת החוק

השטחים הכבושים

חוקים חדשים

28. תיקון מס' 8 (12) לחוק הנזקים האזרחיים (אחריות המדינה), התשי"ב-1952

החוק, שעבר בכנסת ב-16 ביולי 2012, מציב מכשולים כמעט בלתי עבירים לצדק, אחריות ופיצוי לאזרחים שנפגעו מפעולותיהם של כוחות הביטחון בשטחים הכבושים, גם אם מעשים אלה היו הפרה של המשפט הבינלאומי, ומבצרים את חסינותה של המדינה מפני תביעות נזיקין המועלות נגדה. החוק פוטר את ישראל מאחריות לפגיעות גופניות ונזקים שגרם הצבא לפלסטינים בשטחים או פלסטינים מהשטחים. ראשית, התיקון מגדיר מחדש את המונח "פעולה מלחמתית" בכך שהוא מחליף פיסקה הקובעת את הדרישה לסכנה ממשית לחייו או לגופו של חייל ישראלי בהוראה כי פעולה מלחמתית נחשבת לכזו על ידי "שהיא בעלת אופי לוחמתי, בהתחשב במכלול נסיבותיה, ובכלל זה במטרת הפעולה, במקומה הגיאוגרפי או באיום הנשקף לכוח המבצע אותה". שנית, התיקון מוסיף הוראה חדשה, המקנה למדינה את היכולת לעשות שימוש בטענה של "חוסר אחריות" כטענה מקדמית. בית המשפט מוכרח לשקול את הטענה וליתן החלטתו על פיה, אף בלי צורך בהבאת ראיות משום סוג. אם בית המשפט מחליט כי אכן מדובר בפעולה מלחמתית, התביעה תידחה בלי הבאת ראיות. שלישית, בחוק המקורי היתה המדינה פטורה מאחריות לפגיעות גופניות ונזקים שנגרמו לתושבי מדינת אויב, והתיקון מוסיף לכך "מי שאינו אזרח ישראלי, שהוא תושב שטח מחוץ לישראל אשר שהממשלה הכריזה עליו בצו כ'שטח אויב'". הוראה זו תהיה תקפה לרצועת עזה, למשל, שישראל הכריזה עליה כעל "ישות עוינת". התיקון החדש עומד בסתירה את פסיקתו של בית המשפט העליון משנת 2005, אשר ביטל הוראה קודמת שפטרה את המדינה באופן גורף מאחריותה לנזקים ופגיעות גופניות כתוצאה מפעולות מלחמתיות שהתרחשו באזורים ששר הביטחון הכריז עליהם כעל "אזור עימות".⁴⁶ יתרה מזו, פטור חדש זה חל באופן רטרואקטיבי מ-12 בספטמבר 2005, מועד ההתנתקות של ישראל מרצועת עזה, ומאפשר לדחות

⁴⁵ הצעת חוק מס' פ/18/1220. הצעת החוק נדונה בוועדת השרים לחקיקה ב-7 בנובמבר 2010.

⁴⁶ בג"ץ 2876/05 עדאלה ואח' נגד שר הביטחון ואח' (החלטה מ-12.12.2006).

תביעות שכבר תלויות ועומדות בבית המשפט. רביעית, התיקון קובע כי בתי המשפט במחוזות הדרום וירושלים הם היחידים המוסמכים לדון במקרים מסוג זה, אף כי לעורכי דין ומגישי תביעות פלסטינים רבים קל בהרבה להגיש את תביעותיהם בבתי משפט במחוזות אחרים.

[הודעה לעיתונות | נייר עמדה | החוק \(2007\) | החוק המתוקן \(2012\)](#)

29. תיקון מס' 191 לפקודת מס הכנסה, התשע"ב-2012

החוק, שאושר בכנסת בחודש יולי 2012, מעניק הנחה במס בשיעור 35% לתרומות מוסדות המקדמים "התיישבות ציונית". החוק מבחין בין מוסדות ציבור על בסיס פוליטי ואידיאולוגי ובכך הוא סותר את הייעוד המקורי של הטבות מס – קידום יעדים חברתיים כמו שיפור החינוך, התרבות ושירותי הדת. ההבחנה המוצעת מפירה את עקרונות השוויון בין מוסדות ציבור. ההטבה תוענק למוסדות המקדמים הקמת התנחלויות במזרח ירושלים ובגדה המערבית או את הרחבתן. לפי המשפט הבינלאומי, מדובר בהתנחלויות לא חוקיות.

[החוק](#)

הצעות חוק תלויות ועומדות

30. הצעת חוק שמירה על זכויות מקימי מבנים ביהודה ושומרון, התשע"ב-2011

הצעת החוק מבקשת להעניק בדיעבד מעמד חוקי להתנחלויות שנבנו על אדמות פלסטיניות פרטיות. כל ההתנחלויות בשטחים הכבושים אינן חוקיות לפי המשפט הבינלאומי. הצעת החוק באה בעקבות כמה פסקי דין שנתן בג"ץ לאחרונה, שהורו על פינוי התנחלויות או מאחזים לא-חוקיים שנבנו על קרקע פלסטינית פרטית.⁴⁷ הצעת החוק מנסה לעקוף את הפסיקה ולחתור תחת שלטון החוק. בדברי ההסבר הרשמיים שנכללים בה, הצעת החוק מותחות ביקורת גלויה על פסקי הדין של בג"ץ.

לפי הצעת החוק, שיזמו ח"כ יעקב כ"ץ ו-14 ח"כים נוספים, ייקבע כי כל בנייה בהתנחלויות שקיבלה אישור ממשלתי או סיוע ממשלתי, ובכלל זה פיתוח תשתיות, מתן תמריצים או פרסום בדבר בניית מבנים חדשים, תיחשב אדמת מדינה. הצעת החוק מכריזה גם שכל אדם שחשב "בתום לב" שהוא בעלי הקרקע שעליה בנה את ביתו ייחשב לבעלי הקרקע. הצעת החוק היתה אמורה לעלות לדיון בכנסת ב-23 במאי 2012, אך הדיון בה נדחה בגלל חשש מגינוי בינלאומי ומהפעלת לחץ אם תאושר.

[הודעה לעיתונות | הצעת החוק | למכתב](#)

31. הצעת חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים (תיקון – איסור הפליה מחמת מקום מגורים), התשע"א – 2011

⁴⁷ בפסק דין אחד הורה בג"ץ להרוס חמישה מבנים בשכונת האולפנה בבית אל. בית המשפט הורה לממשלה להרוס את המבנים עד 1 במאי 2012. בג"ץ 9060/08, עבד אלגאני יאסין חאלד עבדאללה נגד שר הביטחון (פסק הדין ניתן ב-21 בספטמבר 2011).

ב-7 במאי 2012 דחה בג"ץ בקשה חריגה של המדינה לבטל את פסק הדין ולפתוח מחדש את הדיון והורה לממשלה ליישם את ההחלטה עד 1 ביולי 2012. ראו גם חיים לוינסון, "בג"ץ דחה את הסכם הפשרה לפינוי מגרון: הורה להרוס את המאחז עד אוגוסט". הארץ, 25.3.2012, וכן יש דין, "הבנייה הבלתי חוקית בשכונת האולפנה (ג'בל ערטיס) – רקע".

הצעת החוק מבקשת להוסיף "מקום מגורים" לרשימת השיקולים האסורים באספקת מוצר או שירות ציבורי. החוק מספק מבחן פשוט לקביעה אם קיימת הפליה: מבחן המרחק הדומה. על פי המבחן, הפליה על בסיס מקום מגורים תתקיים בכל מקום שבו הנתבע סירב לספק מוצר או שירות ציבורי למי שביקש לקבלם במקום מגוריו או עסקו ולא סירב כאמור, באותן נסיבות ובאותם תנאים, לספקם במקום אחר, המצוי במרחק דומה. בהקשר זה, "מקום מגורים" חל על כל שטח המדינה, לרבות השטחים הכבושים. חוסר ההבחנה בין מדינת ישראל לשטחים הכבושים הוא פסול. הצעת החוק מתעלמת מהעובדה שבכל אחד משטחים אלה חל מערך חוקים שונה. בנוסף, הצעת החוק מתעלמת מהעובדה שאדם יכול לסרב להיכנס לשטחים הכבושים מסיבות אידיאולוגיות או ביטחוניות או לסרב לעשות עסקים עם ו/או למכור את מוצריו לתושבי ההתנחלויות מסיבות אידיאולוגיות. הצעת החוק עברה בקריאה טרומית בכנסת בחודש יולי 2012.

[החוק](#)